

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 5.9.2007
COM(2007) 498 galīgā redakcija

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS
EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO
LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

Sekmēt jaunatnes pilnīgu iesaistīšanos izglītībā, nodarbinātībā un sabiedrībā

{SEC(2007) 1084}
{SEC(2007) 1093}

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS
EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO
LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

Sekmēt jaunatnes pilnīgu iesaistīšanos izglītībā, nodarbinātībā un sabiedrībā

1. IEVADS

Lai Eiropas Savienības ekonomiskā un sociālā attīstība noritētu stabili, īpaši saistībā ar globalizāciju un apstākļos, kad ekonomika balstās uz zināšanām un sabiedrība, kurā ir izšķirīgi, ka visi jaunieši un visas jaunietes varētu īstenot savu potenciālu, noveco, ir svarīgi dot iespēju jaunatnei un radīt nosacījumus, kas labvēlīgi iespaido to prasmi strādāt un aktīvi iekļauties sabiedrībā.

Šodienas Eiropā apstākļi jaunatnei ir kopumā labvēlīgi (brīvība, drošība, labklājība, garāks mūža ilgums), tomēr daudzi no viņiem nespēj gūt panākumus, un tas rada aizvien lielāku satraukumu. Nesamērīgi augstie bērnu nabadzības, neapmierinošas veselības, pamatizglītības pārtraukšanas un jaunatnes bezdarba rādītāji liecina par to, ka ieguldījumam, ko Eiropa atvēlējusi jaunatnei¹, jānonāk pie tās vēl agrāk, ņemot vērā arī lielo ģimenes lomu². Jaunatnes sociālā atstumtība rada lielas sociālas un ekonomiskas izmaksas, un tā ir jānovērš.

Mūsdienās tās grūtības, ar ko saskaras jaunatne, ir sarežģītas un dažādas. Ir vairāk iespēju mācīties un piedalīties, taču nav daudz prakses piemēru. Izaugsme un labklājība Eiropā saglabāsies, ja, sekmējot sociālo kohēziju un ilgtspējīgu attīstību, jaunatne sniegs pilnīgu ieguldījumu un iesaistīsies, vēl jo vairāk tāpēc, ka samazinās jauniešu skaits attiecībā pret iedzīvotāju skaitu kopumā. Jaunatnei būs jāuzņemas pieaugošās izmaksas, ko rada novecojoša sabiedrība, un tam ir jāmeklē starppaudžu risinājums³.

Tāpēc ir vajadzīga transversāla jaunatnes stratēģija, kas Eiropas, valstu, reģionālā un vietējā līmenī turpinātu politikas veidotāju un ieinteresēto personu sadarbību. Dalībvalstis ir galvenās jaunatnes politikas īstenotājas. Tālab tās jau piedalās Eiropas Jaunatnes paktā, lai Lisabonas stratēģijas ietvaros īpašu uzmanību veltītu jaunatnei⁴. ES var pildīt vēl vienu uzdevumu, piedāvājot finansiālu palīdzību un koordinējot politiskās nostādnes. Kopš izstrādāta Baltā grāmata par jaunatni⁵, ar Eiropas Parlamenta un pārējo iestāžu atbalstu tika pakāpeniski veidota jaunatnes politisko nostādņu sistēma. Ja šo sistēmu un citas ar jaunatni saistītas politiskās nostādnes koordinētu ciešāk, vairāk pievērsties tieši jaunatnei, būtu veiksmīgāk novēršamas grūtības, ar kurām tā saskaras, un tas ir šā paziņojuma nolūks.

Turklāt pilnīgu jauniešu iesaistīšanos sabiedrībā panāktu, pateicoties ciešai ES un jaunatnes partnerībai. Šis paziņojums ierosina to, ka ES un dalībvalstis apņemas radīt vairāk iespēju jaunatnei un tā apņemsies būt aktīva.

¹ BEPA, 2007. gada aprīlis.

² Eiropas Ģimeņu alianse, kas atklāta 2007. gada pavasara Eiropadomē.

³ COM(2006)571, COM(2007)244.

⁴ COM (2005) 206.

⁵ COM (2001) 681, Padomes Rezolūcija C 168/2 (2002).

2. LABĀKA IZGLĪTĪBA UN VAIRĀK IZGLĪTĪBAS IESPĒJU VISIEM JAUNIEŠIEM

Izglītība ir svarīga, lai jaunieši iekļūtu darba tirgū, veiksmīgi integrētos un iesaistītos sabiedrībā. Tomēr ļoti daudzi jaunieši pamet izglītības sistēmu, neapguvuši prasmes, kas nepieciešamas, lai bez grūtībām sāktu darba gaitas.

Eiropas Savienībā priekšlaicīgi skolu pamet gandrīz katrs sestais jauniešs. Dalībvalstu mērķis līdz 2010. gadam ir samazināt šo skaitli par vidēji 10 %, taču nav skaidrs, vai tas ir iespējams. Vispārējo vidējo izglītību neiegūst viens no četriem jauniešiem (25–29 gadu veci). Apsekojumi liecina par nopietniem skolēnu lasīt un rēķināt pamatprasmes trūkumiem, kas ir nopietns šķērslis tam, lai iegūtu profesionālo vai augstāko izglītību, un sabiedrībā un mūsdienu darba tirgū viņu nākotne ir nedroša⁶.

Vajadzētu uzlabot tagadējo Eiropas nepilnīgo noteikumu par pirmsskolas izglītību⁷, kuras lielās priekšrocības ir labi zināmas⁸. Galvenā uzmanība jāpievērš pamatprasmju attīstībai⁹ no pašas mazotnes, pirmām kārtām pievēršoties bērniem no mazāk attīstītajiem reģioniem, un izveidojot atbalsta mehānismu, kas novērstu priekšlaicīgu skolas pamešanu.

Raugoties uz mūža ciklu, izglītības sistēmām jānodrošina efektīva un noderīga izglītība, kas stimulē indivīda radošo potenciālu un patstāvību, līdztekus izvairoties no neveiksmēm darba tirgū. Jaunatnei jābūt gatavai ne tikai iekļauties darba tirgū, bet tai arī izglītoties dzīves laikā, lai sasniegtu personisko izaugsmi un labāk pielāgotos mainīgajiem darba apstākļiem. Tapat arī jāveicina prasmes sazināties svešvalodās.

Lai izglītības sistēmas atbilstu mūsdienu jaunatnes vajadzībām, iepriekš minētie nopietnie uzdevumi jārisina steidzami, ņemot vērā globālu un uz zināšanām balstītu ekonomiku. Izglītības un apmācību darba programma 2010.gadam¹⁰ paredz ES līmenī izveidotu sistēmu, kas atbalsta dalībvalstu izglītības un apmācības sistēmu modernizēšanu. Būtu lietderīgi, ja ar lielāku politisku apņemšanos īstenotu labas politiskās nostādnes un labu praksi, kas gūta šajā procesā. Dalībvalstis, sniedzot tiešu ieguldījumu visu skolēnu izglītībā no mazotnes un uzlabojot tās kvalitāti, var sekmīgāk risināt problēmu saistībā ar skolas pamešanu un novērst trūkumus izglītības sistēmā.

Komisija

- *aicina dalībvalstis* par svarīgāko *savās* mūžizglītības stratēģijās noteikt bērnu pirmmācībā ieguldītā kvalitāti un tā apjomu;
- *aicina dalībvalstis* padarīt augstākās izglītības sistēmu mūsdienīgāku, pielāgojot vadību, finansēšanu un mācību programmas;

⁶ 2007. gada progresa ziņojums.

⁷ Pirmsskolas izglītība.

⁸ COM (2006) 481.

⁹ Ieteikums (2006/962/EK). Tās ir: saziņa dzimtajā valodā, saziņa svešvalodās, matemātiskās prasmes un pamatprasmes dabaszinībās un tehnoloģijās, digitālā prasme, mācīšanās mācīties, sociālās un pilsoniskās prasmes, pašiniciatīva un uzņēmējdarbība, kultūras izpratne un izpausme.

¹⁰ C 142/1 (2002).

- aicina dalībvalstis savās reformu programmās lielāku uzmanību veltīti izglītībai un apmācībai, šādi novēršot izglītības snieguma un darba tirgus prasību nesaderību, t.i., plašāk un labāk konsultēt jauniešus un izveidot ciešāku saiti starp izglītības iestādēm un darba vidi;
- aicina dalībvalstis uzlabot, t.i., dibinot iesaistīto personu (arī sociālo partneru un nozaru organizāciju) partnerības, darba tirgu nozīmīgumu un pievilcību, profesionālās izglītības un apmācības pieejamību, lai jauniešus labāk sagatavotu darba tirgum;
- aicina dalībvalstis īstenot Eiropas kvalifikācijas sistēmu, kas atbalstīs studentu un darba ņēmēju mobilitāti un apstiprinās oficiālā un neoficiālā ceļā apgūto;
- pamatojoties uz programmā „Jaunatne darbībā” izveidoto *Youthpass*, *Europass*¹¹ sistēmā izstrādās kopā ar dalībvalstīm jaunatnei pielāgotus elementus, kas tai ļaus vienkāršāk piedalīties mobilitātē un mūžizglītībā.

3. JAUNATNE UN NODARBINĀTĪBA. UZDEVUMS EIROPAI

Eiropas Savienības ekonomiskā izaugsme un sociālā kohēzija nākotnē nav iespējama, ja pilnībā neizmantos jaunatnes potenciālu. Darba tirgiem ir steidzami jāreaģē uz šādiem pārbaudījumiem, lai izmantotu jaunatnes potenciālu.

3.1. Jaunatnes bezdarbs. Izniekoti resursi¹²

Jauniešu bezdarbs (15–24 gadu vecumā), kas šodien sasniedzis 17,4 %¹³, Eiropā rada vislielāko satraukumu. Šādi tiek izniekoti cilvēkresursi. Pēdējo 25 gadu laikā bezdarba samazināšanā nav bijis nopietna pavērsiena, kaut gan izglītību guvušo skaits kopumā ir audzis. Tagadējos ekonomiskās izaugsmes apstākļos, kad tiek lēsts, ka 2005.–2008. gada Lisabonas ciklā tiks nodarbināti vēl 7 miljoni cilvēku, jaunatnei darba tirgus attīstība joprojām nav labvēlīga. Iespēja, ka viņi neatradīs darbu, ir gandrīz trīskārša, nekā pieaugušajiem darbspējīgā vecumā. Bieži vien jauniešu bezdarbs pāriet ilgtermiņa bezdarbā (vairāk kā 50 % no bezdarbniekiem 25–29 gadus vecumā) vai arī viņi darba tirgu pamet pilnībā. To vidū pārsvarā ir jaunas sievietes, un līdz ar vecumu šī starpība palielinās attiecībā pret vīriešiem.

Ilgstoši jauniešu bezdarbu uzskatīja par fenomenu, ko novēroja, pārejas fāzē no izglītības iegūšanas uz darba tirgu. Tomēr, ja mainās demogrāfiskā un ekonomiskā situācija, vēlreiz jāraugās uz jauniešu bezdarba cēloņiem un ar tiem saistīto risku. Viens no galvenajiem izskaidrojumiem ir prasmes un izglītība (vai to trūkums), tomēr divi šā jautājuma aspekti ir arī sarežģītā pāreja un darba tirgus segmentēšana. Reģionālās atšķirības dažās dalībvalstīs šādas grūtības tikai palielina.

¹¹ LĒMUMS 2241/2004/EK: ar *Europass* ir izveidota Kopienas sistēma kvalifikāciju un kompetences pārskatāmībai, kas darīs pamanāmākas jauniešu izglītības sekmes.

¹² Skatīt sīki detalizētu analīzi SEC (2007) 1093, kas iesniegts kopā ar šo paziņojumu, un Nodarbinātības observatorijas 2005. gada pārskatu.

¹³ ES-27 jauniešu bezdarba līmenis 2006. gadā. Sīkākai informācijai par rādītājiem skatīt SEC (2007) 1093.

Izglītības sistēmas nepilnību dēļ ceturtnā daļa jauniešu darba tirgū nokļūst nepietiekami kvalificēti (sk. 2. nodaļu). Šodien pusē jaunizveidoto darbavietu ES ir vajadzīga teicama kvalifikācija, un pārējās darbavietās — vismaz vidēja līmeņa kvalifikācija. Nepārsteidz, ka bezdarba līmenis ir ievērojami augstāks zemu kvalificēto jauniešu, nevis kvalificētāko vienaudžu vidū. Mainoties darba pieprasījumam, neizdevīgākā stāvoklī ir zemu kvalificēti jaunieši. Uz zināšanām un pakalpojumiem balstītā ekonomikā joprojām tiek radītas darbavietas, kurās teicama kvalifikācija nav vajadzīga, toties tiek meklētas daudzveidīgākas prasmes un zināšanas, nekā kādreiz. Atsevišķās valstīs pat teicami kvalificēti jaunieši ar grūtībām atrod darbu, jo jaunpienācējiem makroekonomiskie nosacījumi ir nelabvēlīgi, darba tirgus struktūras un kvalifikācijas nesader ar pieprasījumu darba tirgū.

Otrs neveiksmīgas darba tirgus integrēšanas fenomens ir liels jauniešu skaits, kuri pilnībā pametuši darba tirgu (izņemot jauniešus, kas iegūst izglītību vai piedalās apmācībā), un parasti tas sakrīt ar augsto bezdarba līmeni. Šāda pasivitāte kavē jauniešu gatavību un ekonomiskās spējas dibināt ģimeni. Vecāku bezdarbs un pasivitāte ir faktori, kas nopietni draud ar bērnu nabadzību (sk. 4. nodaļu).

3.2. Uzlabot jauniešu pārejas fāzes. Elastīgums un sociāls nodrošinājums

Bieži vien iekārtošanās darba tirgū notiek pakāpeniski, taču tā var kļūt par apgrūtinājumu, ja bezdarba periods netiek saprātīgi izmantots; tas ietekmē skartās personas nodarbināmību. Virknē dalībvalstu gadu pēc izglītības iegūšanas katrs trešais jauniešs ir bez darba.

Lai gan dalībvalstis izrādījušas vēl lielāku apņēmību, Eiropas Savienībā lielākajai daļai no 4,6 miljoniem nenodarbināto jauniešu nav iespējas sešu mēnešu laikā sākt darba gaitas. Izglītības un darba tirgus struktūrām jātiecas labāk nodrošināt to, ka visiem jauniešiem ir pieejami individuāli ieteikumi un padomi, kā izvēlēties piemērotu izglītības programmu, kuras rezultāts ir kvalifikācija darba tirgū¹⁴, un šādi panākt mazāku kvalifikācijas nesaderību ar darba tirgus prasībām. Jaunatne labāk jāatbalsta, pielāgojot darba meklēšanas iespējas un arī izmantojot nodarbinātības iespējas ārvalstīs. ES pastiprinās savu atbalstu dalībvalstu sadarbībai ar mērķi veicināt mobilitāti (t.i., *EURES* iniciatīva „Jūsu pirmais darbs ārzemēs”).

Saistot izglītību un darba tirgu jau pašā sākumā ir izšķirīgi, ka jaunatne pazīst darba vidi. Tālab stažēšanās ir svarīgs pasākums, kas saistīts ar mācībām vai mācību programmu. Tomēr nav vēlama stažēšanās, kas ir slikti apmaksāta vai nav apmaksāta vispār un ar mazu izglītojošo pievienoto vērtību. Dalībvalstīm jānodrošina, ka stažēšanās tiek skaidri definēta.

Jaunatnei jāsniedz piemērotas nodarbinātības iespējas, taču ja viņiem bijis maz iespēju (vai to nav bijis) apliecināt savas prasmes, nenodarbināto jauniešu skaits ir ļoti liels. Sevišķi tos ietekmē darba tirgus pretrunīgums. Viņiem var būt grūti rast izeju no neapmierinošiem vai bezcerīgiem darba apstākļiem —, piemēram, pašreiz 4 no 10 jauniešiem ir pagaidu darbs, teju ceturtnā daļa ir nodarbināta uz pusslodzi, vēl vairāk jauniešu strādā zemu atalgotās darbavietās. Dažiem tāds darbs var kalpot par atspērienu un palīdzēt izveidot labu darba gājumu, bet daži var tā arī neizkļūt no pastāvīgi nekvalitatīvām darbavietām¹⁵.

¹⁴ Padomes 2004. gada maija rezolūcija vadības jomā. Profesionālās orientācijas rokasgrāmata.

¹⁵ Nodarbinātība Eiropā 2004., 178. lpp.

Lai arī dalībvalstis nenogurstoši risina jaunatnes bezdarba jautājumu, aktīvo jaunatnes darba tirgus nostādņu vērtējums liecina, ka rezultātus var uzlabot¹⁶. Lisabonas stratēģijas un arī Eiropas Jaunatnes pakta ietvaros sistemātiskāk un plašākā mērogā jānovērš jaunatnes bezdarba cēloņi. 2006./2007. gada Lisabonas kārtā sagatavoja vairākus ieteikumus, kā novērst jaunatnes nodarbināšanas grūtības.

Kopējie elastīguma un sociāla nodrošinājuma principi ir tā ietvara daļa, kurā tiek analizēti galvenie jaunatnes bezdarba un nedrošības sajūtas cēloņi¹⁷. Līdztekus tajos ņemti vērā drošības un elastīguma apsvērumi. Nākamajā Lisabonas kārtā, kas sāksies 2008. gadā, dalībvalstis tiks mudinātas, pieaicinot sociālos partnerus, un atkarā no tā, ar kādām grūtībām tās saskārušās, izstrādāt savu elastīguma un sociāla nodrošinājuma stratēģiju, kurā apvienotas četras nostādņu komponentes (elastīgi un uzticami līguma noteikumi, efektīga mūžizglītības sistēma, aktīvas darba tirgus nostādnes, mūsdienīga sociālā nodrošinājuma sistēma). Ir jāpārskata politiskie lēmumi un nodarbinātības pasākumi, un tie jāpielāgo dalībvalstu apstākļiem un vēlmēm. Sadarbībā ar Eiropas Sociālo fondu tām jānodrošina, ka jaunieši pēc izglītības iegūšanas var sākt darba gaitas, īpaši ja profesionālās izglītības sistēmas nav labi attīstītas, un nolūkā mazināt reģionālās atšķirības struktūrpolitikā jāpievērš lielāka uzmanība jaunatnes lietām.

3.3. Veicinot uzņēmējdarbību

Eiropai jāveicina uzņēmējdarbība. Eiropas Savienībā 15 % darbinieku ir darba devēji vai pašnodarbinātie, un jauniešu vidū šis skaitlis ir samazinājies līdz 4,2 %¹⁸. Tomēr lielākā daļa jauniešu ir minējuši, ka gribētu iesaistīties uzņēmējdarbībā¹⁹. Izglītība un apmācība ir izšķirošas, lai apgūtu attieksmi, kas vajadzīga uzņēmējdarbībai, un tā ir atzīta par vienu no pamatprasmēm. Eiropas Jaunatnes pakts un jaunākās Komisijas iniciatīvas²⁰ arī uzsvērušas to, ka ar mācīšanos pēc iespējas agrākā posmā jāatbalsta, ka tiek attīstīta jauniešu piedalīšanās prasme, uzņēmēja pašpārlicība un zinātība.

Turklāt jāizveido apstākļi, kas jaunajiem uzņēmējiem būtu labvēlīgi, sniedzot informāciju, finansiālus stimulus un neuzliekot lieku juridisku un administratīvu slogu. Būtu arī jānovērš atsevišķi kavēkļi, kas jaunām sievietēm liedz dibināt un vadīt uzņēmumu. Pašlaik Komisija gatavo izmēģinājuma projektu, kas veicinātu jauno uzņēmēju mobilitāti.

Komisija

- vairāk pārraudzīs jauniešu nodarbinātību dalībvalstīs un veicinās labas prakses apmaiņu;
- uzlabos reģionālo mobilitāti ar *EURES* instrumenta palīdzību un, lai jaunie darba ņēmēji gūtu pirmo, ar mobilitāti saistīto pieredzi;
- nāks klajā ar Eiropas stažēšanās kvalitātes hartu 2008. gadā;
- aicina dalībvalstis savās reformu programmās un daudzpusējā pārraudzībā veltīt lielāku vērību jaunatnes jautājumiem;

¹⁶ Nodarbinātība Eiropā 2006.gadā, 139. lpp.

¹⁷ COM (2007) 359.

¹⁸ 2006.gada darbaspēka apsekojums.

¹⁹ *Flash EB* 192, 2007. gada aprīlis.

²⁰ COM (2006) 33, galīgā redakcija. Skatīt arī Oslo darba kārtību.

- aicina dalībvalstis izstrādāt elastīguma un sociālā nodrošinājuma stratēģijas, īpaši pievēršoties jauniešu nodarbinātības mērķiem, proti, pieejai, kas noteikta jūnija paziņojumā par elastīgumu un sociālo nodrošinājumu un tālāko elastīgumam un sociālam nodrošinājumam veltīto darbu Eiropas Padomē;
- aicina dalībvalstis veicināt stažēšanos, to vairāk apvienojot ar apmācību vai studiju programmu, un šim nolūkam definēt atbilstīgus nosacījumus;
- aicina dalībvalstis veicināt kā pamatprasmi uzņēmuma vadības izglītību un uzlabot nosacījumus jaunajiem uzņēmējiem, t.i., uzņēmumu un finanšu institūciju vidū popularizējot uzņēmējdarbības un jauninājumu programmu, lai jaunajiem uzņēmējiem būtu vieglāk pieejams finansējums MVU dibināšanai;
- mudina dalībvalstis izmantot savas politiskās nostādnēs un ES fondus, īpaši Eiropas Sociālo fondu, Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Kohēzijas fondu un Lauku attīstības fondu vai jebkuru citu atbilstīgu ES fondu un programmu, jauniešu atbalstam, kas vajadzīgs, lai pēc izglītības iegūšanas sāktu darba gaitas un šajā sakarā mazinātu reģionālās atšķirības.

4. PILNĪBĀ IZMANTOT VISU JAUNIEŠU POTENCIĀLU

Nabadzība, sociālā atstumtība, diskriminācija un neapmierinoša veselība ietekmē jauniešu iesaistīšanos izglītībā, nodarbinātībā un sabiedrībā. Eiropai patiesi rūp kā ekonomiski, tā sociāli apsvērumi, lai nodrošinātu, ka neviens bērns un jauniešs nebūtu atstumts.

4.1. Sociālā iekļautība

Lielākas rūpes ir par bērnu nabadzību, kas skar 19 % bērnu un jauniešu līdz 18 gadiem²¹. Uzskata, ka bērnu labsajūta nopietni ietekmē tālāko izglītību un nodarbinātību. Parasti augsts bezdarba līmenis ir valstīs, kurās nabadzība nopietni apdraud bērnus un jauniešus. Lielākais uzdevums ir pārtraukt nabadzības pārmantojamību no paaudzes paaudzē, un tālab politikas nostādnēs vispusīgi jāņem vērā gan bērnu, gan vecāku vajadzības. Vairāk jāpievēršas pirmsskolas izglītībai un to skolēnu izglītībai, kas dzīvo nelabvēlīgos reģionos. Daudzās valstīs to jauniešu sociālā iekļaušana, kas nāk no migrējušām ģimenēm vai minoritātēm nelabvēlīgos apstākļos (īpaši čigāni), pagaidām nav bijusi veiksmīga. Bieži šo jauniešu vecāku sociāli ekonomiskais statuss nav bijis stabils, un tādēļ ļoti daudzi no viņiem ir to skaitā, kas nāk no nelabvēlīgiem apstākļiem, lielā skaitā pamet skolu un bieži ir sliktāk apguvuši lasīt prasmi. Dažās valstīs risks palikt ekonomiski pasīviem ir par vienu trešdaļu augstāks jauniešiem, kas nāk no etniskām minoritātēm, nekā pārējiem jauniešiem.

Svarīgi panākt jauniešu invalīdu sociālo iekļautību un iespēju vienlīdzību. Ir izšķirīgi, lai to dalībai izglītībā un apmācībā, pilsoniskajā, politiskajā un kopienas dzīvē nebūtu šķēršļu. Aktīvas darba tirgus nostādnēs un pasākumi, kas paplašina visu jauniešu ar mazākām spējām izredzes iegūt profesionālo izglītību, ir instruments, kas pilnveidos to iespējas pilnvērtīgi piedalīties sabiedrības norisēs.

²¹ SEC (2007) 329.

4.2. Nelīdzsvarots dzimumu sadalījums

Bezdarba līmenis jaunu sieviešu vidū ir augstāks, nekā vīriešiem, un viņas biežāk pilda nekvalitatīvus, nepilnas slodzes un īstermiņa darbus. Lai gan pēdējās desmitgadēs tās ir guvušas ievērojamus panākumus izglītībā, darba tirgus sniegunā (ieskaitot pastāvīgo atalgojuma atšķirību, kas gadu gaitā palielinās) viņu potenciāls izpaužas tikai daļēji. Šajā situācijā noteicošie ir stereotipi par dzimumiem, jo sievietes un vīrieši seko tradicionālajiem izglītības un apmācības paraugiem, kā dēļ sievietes bieži uzņemas zemāk vērtētus un atalgotus darbus. Sievietes ir krietni mazāk nodarbinātas tehniskajās jomās, lai gan darba tirgū ir darbaspēka trūkums. Toties nomācošais vairākums no skolas pametējiem ir gados jauni vīrieši.

4.3. Labāka veselība

Labā veselība ir nepieciešama, lai veidotu cilvēkresursus, un pilnīgai iesaistei. Savlaicīgi var novērst daudzus veselības sarežģījumus, kas gaidāmi tālākās dzīves gaitā. Taču veselības problēmas jau tagad ir salīdzinoši daudziem jauniešiem, un to skaits pieaug, proti, katrs piektais bērns cieš no liekā svara vai aptaukošanās, nāves gadījumi, kas saistīti ar alkoholu, jauniešiem ir aptuveni 10 %, jauniešiem — 25 %. Jaunatnes veselību ļoti ietekmē ģimene, skola un sociālā vide. Zems sociāli ekonomiskais statuss un izglītības līmenis ir saistīts ar biežiem garīgās un fiziskās veselības traucējumu gadījumiem, narkotiku lietošanu un pusaudžu grūtniecību.

Jaunatne ir Eiropas Savienības veselības un profilakses nostādņu galvenā mērķgrupa (jomās, kas saistītas ar alkohola, narkotiku un tabakas lietošanu, patērētāju veselību, uzturu un aptaukošanos, HIV/AIDS un drīzumā ar garīgo veselību). Jānotiek labākai nozaru sadarbībai, lai pievērstos veselības aprūpes sociālajai dimensijai un izstrādātu pielāgotu rīcību, kas uzlabotu jaunatnes veselības stāvokli. Turklāt Komisija ir izcēlusi to, cik jauniešiem ir svarīgs labāks uzturs un fiziskas aktivitātes, lai uzlabotu to veselību²².

Komisija

- aicina dalībvalstis pastiprināt cīņu pret bērnu nabadzību, konkrēti veicinot vienlīdzīgas iespējas bērniem un jauniešiem iegūt izglītību, ieskaitot pirmsskolas izglītību, un vecāku iekļaušanos darba tirgū;
- aicina dalībvalstis sagatavot jaunatnes organizācijas un jaunatnes darbiniekus darbam ar veselības jautājumiem;
- izstrādās jaunu veselības stratēģiju, kas atbalstīs jaunatnei pielāgotu rīcību;
- pauž ciešu atbalstu rīcībai, kas izskauž izglītībā, kultūrā un darba tirgū stereotipus par dzimumu, tā veicinot integrētu pieeju dzimumu līdztiesības īstenošanai un konkrētu rīcību ES izglītības un kultūras programmās.

²² COM (2007)391 un COM (2007)279.

5. AKTĪVI JAUNIE PILSOŅI

Kopš publicēta Baltā grāmata par jaunatni, Komisija un dalībvalstis strādāja pie politiskām nostādnēm, kas veicinātu jaunatnes dalības prasmes un aktīvu piedalīšanos sabiedriskajās norisēs²³. Veiksmes priekšnoteikums ir nepārtraukts dialogs ar jaunatni, izstrādājot jaunatnes politikas nostādnes.

5.1. Jaunatnes iesaistīšanās

Jaunatnes līdzdalība demokrātiskās institūcijās un nepārtraukts dialogs ar politikas veidotājiem ir pamatā demokrātijas stabilitātei un politikas nostādņu, kas ietekmē jaunatnes dzīvi, ilgtspējai.

Nesen²⁴ Komisija mudināja dalībvalstis neatlaidīgi vairot jaunatnes līdzdalību un formulēt saskaņotas jaunatnes informēšanas stratēģijas. Komisija ar jauniešiem atklāja patiesu dialogu, kas ir strukturēts no vietējā līmeņa līdz Eiropas līmenim, taču vēl pilnībā jāīsteno. Apsveicami soļi uz strukturētu dialogu ar jaunatni ir Romā 2007. gada martā notikušais Eiropas jaunatnes sammits, „Tava Eiropa”, Eiropas Jaunatnes nedēļa un prezidentvalsts jaunatnes pasākumi.

Ja jaunatne iesaistās kultūras norisēs, tā var radoši izpausties un sniegt aktīvu pilsoņu ieguldījumu. Savukārt tie var veicināt iekļautību un atvieglot paaudžu un kultūru dialogu, dibinot personu kontaktus un sniedzoties pāri nacionālai identitātei. Šie aspekti ir 2008. — Eiropas Starpkultūru dialoga gada — centrā, un šajā gadā liela uzmanība tiek veltīta jaunatnes lietām. Tie ir arī pamatjautājumi Komisijas paziņojumā par kultūru²⁵.

5.2. Brīvprātīgas darbības

Brīvprātīgas darbības ir vērtīga neformālas izglītības pieredze, kas jauniešiem palīdz apgūt prasmes un pēc izglītības iegūšanas sākt darba gaitas. Uzņemoties brīvprātīgu darbu, jaunieši izkopj tādas vērtības kā savstarpēja sapratne, dialogs un solidaritāte. Tomēr jānorāda, ka brīvprātīgas darbības neaizstāj atalgotu darbu.

Jaunie eiropieši labvēlīgi uztver programmas, kas veicina brīvprātīgas darbības; 74 % uzskata, ka tas ir labs veids, kā veicināt iesaistīšanos sabiedrībā. ES programma „Jaunatne darbībā”²⁶ ir pamatdokuments Eiropas Brīvprātīgo dienestam.

Dalībvalstu ziņojumi par kopīgu mērķu īstenošanu, kuri saistībā ar brīvprātīgām darbībām pieņemti atklātā koordinācijas metodē (OMC)²⁷, liecina, ka labas prakses apmaiņa, savstarpējas mācīšanās pasākumi un vērtēšanas līdzekļi varētu sniegt pievienoto vērtību brīvprātīgo darbību izstrādei²⁸.

²³ Padomes Rezolūcija C 168/2 (2002).

²⁴ COM (2006) 417.

²⁵ COM (2007) 242.

²⁶ Šo iespēju no 1996.–2006. gadam ir izmantojuši jaunie eiropieši.

²⁷ Padomes Rezolūcija 13996/04 (2004).

²⁸ Skatīt sīkāku analīzi SEC (2007) 1084, kas iesniegts kopā ar šo paziņojumu.

Jānovērš dažādi šķēršļi, piemēram, grūtības iegūt vīzu un nepietiekama apdrošināšana, un jāsniedz labāks sociālais nodrošinājums, ieskaitot bezdarbnieka pabalstu. Jānotiek dažādu iestāžu starpnozaru sadarbībai, un ir vajadzīgs atbilstīgs tiesiskais regulējums²⁹. Ja tiek atzītas tās prasmes, ko jaunieši guvuši brīvprātīgajā dienestā, viņiem ir vieglāka pāreja no izglītības uz nodarbinātību. Lai gan ir iedibināta laba prakse, jābūt saskaņotākai pieejai, kuras pamatā ir ES līmenī sāktās debates³⁰.

5.3. Jaunatne un ES. Ciešāka partnerība

Lai paplašinātu jaunās paaudzes iespējas iekļauties sabiedrībā, galvenais uzdevums ir iestādēm un politikas nostādņēm, bet jaunatnei pašai jāuzņemas atbildība par savu izglītību, veselību, integrāciju profesionālajā jomā un aktīvu dalību sabiedriskajā dzīvē.

Tālab jaunatnes organizācijām ir svarīga nozīme. Eiropas Jaunatnes forums pilda svarīgu uzdevumu, jo strukturētā dialogā ar politikas veidotājiem iesaista šādas organizācijas, konkrēti nacionālās un vietējās jauniešu padomes, un jauniešus ar mazākām iespējām.

Eiropas Savienības veidošanai vajadzīga cieša apņēmība. Jaunākajā *Eurobarometer* aptaujā jaunieši atbalstīja Eiropas Savienību, un uz ir to ir jābalstās³¹.

Komisija ierosina pastiprināt tagadējo ES iestāžu un jaunatnes pārstāvju sadarbību, deklarācijā izceļot, ka strukturēts dialogs ar jaunatni ir svarīgs visos līmeņos un jomās, uz kurām attiecas šis paziņojums. Darba kārtību sagatavos kopā ar jauniešiem. Dialogā jāiesaista arī attiecībās ieinteresētās personas, jauniešus ar mazākām iespējām un personas, kas nepiedalās nevienā organizācijā.

Šajā partnerībā varētu pievērst uzmanību arī citām jomām, kas ir svarīgas jauniešiem, proti, ilgtspējīgai attīstībai, ES nākotnei vai palīdzībai jaunattīstības valstīm.

Reizi trijos gados kopā ar jauniešiem būtu jāgatavo ES ziņojums par jaunatni, kā pamatā būtu esošā informācija un kas ziņotu par to jomu attīstību, kas minētas šajā paziņojumā. Ministri ir apsveikuši domu par šādu ziņojumu³².

Komisija

Par iesaistīšanos

- aicina dalībvalstis saskaņā ar atklāto koordinācijas metodi sasniegt kopīgos mērķus, kas uzlaboti, lai panāktu jaunatnes dalību un informēšanu, un īstenot strukturētu dialogu;
- aicina dalībvalstis atvēlēt jaunatnei plānotajās aktivitātēs par godu Eiropas Starpkultūru dialoga gadam;
- sadarbībā ar dalībvalstīm un, pienācīgi ņemot vērā to kompetenci, pētīs dalībvalstu pašreizējo labu praksi attiecībā uz to, vai jauniešiem ir pieejamas kultūras norises, un centīsies šo pieejamību atvieglot;

²⁹ Apstiprinātu informāciju par šķēršļiem skatīt 3. iedaļu dienestu darba dokumentā par jaunatnes brīvprātīgām darbībām.

³⁰ LĒMUMS 2241/2004/EK.

³¹ 2007. gada *Eurobarometer* par tematu „Jaunatne”.

³² Padomes Secinājumi 8771 (25.5.2007.).

– ar saskaņotu pieeju izmantos attiecīgas³³ ES programmas, lai sadarbībā ar dalībvalstīm popularizētu jauniešu iesaistīšanos.

Par brīvprātīgām darbībām

– aicina dalībvalstis izstrādāt programmas, stratēģijas, izzināt, kā pilnveidot tiesisko regulējumu, novērst šķēršļus un mudināt jauniešus ar mazākām iespējām iesaistīties brīvprātīgajās darbībās;

– aicina dalībvalstis popularizēt brīvprātīgo darbu un to atzīt, pamatojoties uz *Europass*;

– aicina dalībvalstis pastiprināt atklāto koordinācijas metodi brīvprātīgajam darbam, veikt savstarpējas mācīšanās pasākumus un izstrādāt Eiropas līmeņa pārraudzības instrumentus;

– sāks konsultēšanos un ietekmes novērtējumu jaunai ES līmeņa iniciatīvai, lai popularizētu un atzītu jauniešu brīvprātīgo darbu.

Par ciešāku partnerību

– aicina Eiropas iestādes un jauniešu pastiprināt savu partnerību vienotā deklarācijā, kas iekļauta šā gada nogalē;

– rosina strukturāla dialoga veidā Eiropas Jaunatnes forumā paust to jauniešu bažas, kuriem ir mazākas iespējas un kuri nepiedalās nevienā organizācijā;

– izstrādās ES ziņojumu par jaunatni, kas Komisijai būs jā sagatavo reizi trijos gados.

6. SECINĀJUMI

Šis paziņojums ir liels solis politiskajā procesā, kas veltīts jaunatnes jautājumiem un sākās, 2001. gadā pieņemot, Balto grāmatu par jaunatni. Sabiedrību novecošanās kontekstā tas pauž apņēmību sniegt labāku, savlaicīgāku un lielāku ieguldījumu jaunatnē, lai dzīves ciklā veicinātu to izglītību, nodarbinātību, sociālo iekļautību, veselību un aktīvu pilsonību. Tas būs ne tikai finansiāls ieguldījums. Personiska apņēmība tiek gaidīta no iesaistītajām pusēm, proti, politikas veidotājiem, darba un izglītības struktūrām, uzņēmumiem, jaunatnes darbiniekiem, pētniekiem, ģimenēm un jauniešu organizācijām.

Paziņojumā izcelts, ka neatlaidīgi jāmazina jauniešu bezdarba līmenis un jāuzlabo darbavietu kvalitāte. Nolūkā sasniegt ekonomisku un sociālu labklājību, visiem jauniešiem un Eiropai kopumā nepieciešamas prasmes un iespējas strādāt ražīgi. Lai jaunieši pilnvērtīgi iesaistītos, jābūt pieejamam labam darbam, kam arī nepieciešama kvalitatīva un atbilstoša izglītība. Veicinot to, lai pilnībā iesaistītos jaunie vadītāji, uzņēmēji un strādnieki, tiks radīts pamatelements inovatīvai, uz zināšanām balstītai un starptautiskā mērogā konkurētspējīgai ES valstu ekonomikai.

³³ Piemēram, Jaunatne darbībā, Mūžizglītība, Konkurētspēja un jauninājumu pamatprogramma, īpašā uzņēmējdarbības un jauninājumu programma un ierosinātā Kopienas rīcības programma veselības jomā (2007.–2013.).

Tiekšanās pēc pilnvērtīgas jaunatnes iesaistīšanās sabiedriskajās norisēs var būt veiksmīgāka, ja īsteno transversālu jaunatnes stratēģiju. Tam vajadzīga ciešāka starpnozaru sadarbība, kas notiek starp tām politikas jomām, kuras ietekmē jaunatni, un šādās politikas jomās vairāk uzmanības jāvelta jaunatnei. Tālab dalībvalstis tiek rosinātas veikt virkni pasākumu, kas vajadzīgi, lai ciešāk saistītu tagadējos procesus, piemēram, Lisabonas stratēģiju, veselības stratēģijas un dažādās atklātas koordinācijas metodes³⁴, kuras sniegs vēl papildu iespējas jauniešiem, un pievērsties rīcībām, kas labvēlīgāk ietekmēs jaunatnes profesionālo integrāciju, sociālo iekļautību un aktīvu pilsoniskumu.

Komisija ierosina vairākas jaunas iniciatīvas, kā veidot saites ar izglītību un nodarbinātību un veicināt jauniešu aktīvu pilsoniskumu. Viena no tām ir Eiropas stažēšanās kvalitātes harta, izmēģinājuma iniciatīva „Jūsu pirmais darbs ārzemēs”, jauna veselības stratēģija, kas gaidāma drīzumā, jauniešu brīvprātīgo darbību ietekmes novērtējums un pētījums par to, vai jauniešiem ir pieejamas kultūras norises. Turklāt Komisija ierosina sekmēt transversālu koordināciju, reizi trīs gados gatavojot ES ziņojumu par jaunatni.

Jaunatnes pilnvērtīga iesaistīšanās sabiedrība būs veiksmīga tikai tad, ja tā ir gatava kļūt par partneri, lai sasniegtu šo mērķi; tāpēc Komisijas ierosināja sniegt iespēju jauniešiem un pastiprināt tagadējo Eiropas iestāžu un jaunās paaudzes partnerību.

Tehniskais pielikums: atsauces dokumenti

³⁴ Izglītības, iekļautības un jaunatnes jomā.

Tehniskais pielikums: Atsauces dokumenti (hronoloģiskā secībā)

- (1) COM(2001) 681, Baltā grāmata „Jauns impulss Eiropas jaunatnei” (21.11.2001.).
- (2) Izglītība un apmācība 2010 C 142/1: Detalizēta darba programma kā papildinājums izglītības un apmācību sistēmu mērķiem Eiropā (14.06.2002.).
- (3) Padomes Rezolūcija C 168/2 (2002). Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju rezolūcija par Eiropas sadarbības sistēmu jaunatnes lietās (27.06.2002.).
- (4) Padomes rezolūcija vadības jomā. Padomes rezolūcija par politikas nostādņu, sistēmu un prakses uzlabošanu profesionālās orientācijas jomā (2002. gada maijs) http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/resolution2004_en.pdf.
- (5) *EiE 2004.*: Nodarbinātība Eiropā 2004. gadā.
- (6) Padomes Rezolūcija 13996/04 (2004): Padomes Rezolūcija par kopējiem mērķiem, lai veiktu brīvprātīgas darbības, 13996/04 (15.11.2004.).
- (7) LĒMUMS 2241/2004/EK: Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums (2004. gada 15. decembris) Nr. 2241/2004/EK par vienotu Kopienas sistēmu kvalifikāciju un kompetences pārskatāmībai (Europass).
- (8) Eiropas Jaunatnes pakts: 1. pielikums Eiropadomes prezidentvalsts 2005. gada 22. un 23. marta secinājumiem.
- (9) COM (2005) 206: Komisijas Paziņojums par Eiropas politiku attiecībā uz jaunatni — Jaunatnes problēmu risināšana Eiropā — Eiropas Jaunatnes pakta īstenošana un pilsoniskās aktivitātes veicināšana (30.05.2005.).
- (10) COM (2006) 33: Komisijas paziņojums Kopienas Lisabonas programmas īstenošana: izmantojot izglītību un mācības, stimulēt uzņēmējdarbības garu (13.02.2006.).
- (11) COM (2006) 208: Komisijas Paziņojums „Īstenojot universitāšu modernizācijas programmu – Izglītība, pētniecība un jauninājumi” (10.05.2006.).
- (12) COM (2006) 417, Komisijas Paziņojums par turpmākiem pasākumiem pēc Baltās grāmatas par jaunu impulsu Eiropas jaunatnei: Kopējo mērķu īstenošana jauniešu līdzdalībai un informētībai nolūkā veicināt viņu aktīvu Eiropas pilsonību (20.07.2006).
- (13) COM (2006) 481: Komisijas Paziņojums par efektivitāti un vienlīdzīgumu Eiropas izglītības un apmācības sistēmās (08.09.2007.).
- (14) COM (2006) 571: Komisijas Paziņojums — Eiropas demogrāfiskā nākotne — Kā pārvērst problēmu par iespēju (12.10.2006).
- (15) *EiE 2006.*: Nodarbinātība Eiropā 2006. gadā.
- (16) Eiropas Nodarbinātības observatorijas pārskats, 2005. gada rudens, (Jaunatnes nodarbinātība), Luksemburga: Eiropas Kopienų Oficiālo publikāciju birojs, 2006. ISSN 1725-5376.

- (17) Ieteikums (2006/962/EK): Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikums par pamatprasmēm mūžizglītībā (18.12.2006.).
- (18) BEPA 2007. gada aprīlis: Eiropas politikas padomdevēju birojs „*Investing in youth: an empowerment strategy*“ („Ieguldīt jaunatnē: veicināšanas stratēģija”), http://ec.europa.eu/dgs/policy_advisers/publications/index_en.htm.
- (19) COM (2007) 244, Komisijas paziņojums „Veicināt paaudžu solidaritāti” (10.05.2007.)
- (20) Padomes Secinājumi 8771 (2007) par Eiropas sadarbības nākotnes izredzēm jaunatnes politikas jomā (25.05.2007.).
- (21) COM (2007) 279: Baltā grāmata – Eiropas stratēģija attiecībā uz uzturu, lieko svaru un veselības jautājumiem, kas saistīti ar aptaukošanos (30.05.2007).
- (22) COM (2007) 359: Komisijas paziņojums „Ceļā uz kopīgiem elastīguma un sociālās drošības principiem: vairāk un labākas darba vietas, izmantojot elastīgumu un drošību” (27.06.2007.).
- (23) 2007. gads Eurobarometer „Jaunatne”. 2007. gada februāra apsekojums "*Looking behind the figures – the main results of the Eurobarometer 2007 survey on youth*" („Skaidrojot skaitļus — galvenie 2007. gada Eurobarometer apsekojuma rezultāti jaunatnes jomā”) [,http://ec.europa.eu/youth/index_en.html](http://ec.europa.eu/youth/index_en.html).
- (24) 2007. gada progresa ziņojums "*Progress towards Lisbon objectives in Education and Training: DG EAC 2007 Report based on indicators and benchmarks*" („Panākumi ceļā uz Lisabonas mērķiem izglītības un apmācības jomā. EAC ĢD 2007. gada ziņojums, kurā izmantoti rādītāji un kritēriji”) (drīzumā).
- (25) COM (2007) 242: Komisijas Paziņojums par Eiropas darba kārtību kultūrai augošas globalizācijas apstākļos (10.05.2007.).
- (26) COM (2007) 391: Baltā grāmata par sportu. ES un sports: īstenojot ieceres; un pievienotais rīcības plāns (11.07.2007.).
- (27) Oslo darba kārtība uzņēmējdarbības izglītība Eiropā http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/support_measures/training_education/doc/oslo_agenda_final.pdf.
- (28) Profesionālās orientācijas rokasgrāmata. Profesionālā orientācija – rokasgrāmata politikas veidotājiem. Komisijas dienestu darba dokuments un publikācija, kas sagatavota kopā ar EASO. <http://www.oecd.org/dataoecd/53/53/34060761.pdf>
- (29) Darbaspēka apsekojums „Darbaspēka apsekojums – lietotāja rokasgrāmata”, Eurostat, 2007.